

Oponentský posudek

První přečtení disertační práce Hasana Zahiroviče *Recepce Čapkova díla a osudy jeho her v zemích bývalé Jugoslavie* vyvolává okamžitě představu ledovce, tzn. že za tím nebo pod tím přečteným je ukrytá obrovská práce. Přitom pojem „práce“ tu možná nesedí, protože tím myslím nejen sběr a zpracování materiálů, ale i orientaci v mnoha jazycích, neustálé cestování, potíže s archiváliemi, kdy si – cituji: „někdo cosi uchovává ve sklepě“, a v neposlední řadě tu obdivuji i snahu pojednat opět o divadelní kultuře Jugoslavie jako celku, která se rozpadla na kultury různé. Provokuje to dokonce k zajímavé otázce: existuje dnes mezi oddělenými divadelními kulturami vedle hledání vlastních národních identit také tendence „být zase nebo pořád spolu“? Tak jak je tomu u nás mezi kulturou českou a slovenskou?

Ale vraťme se k práci Hasana Zahiroviče. V úvodu píše, že inspirací této práce byla čapkovská konference v roce 2010, kde vystoupil s referátem o *Věci Makropulos* v zemích bývalé Jugoslavie. V další kapitole o reflexi her Karla Čapka pak poukazuje na studie, které se tomuto tématu věnují a zvláště pochvalně i kriticky se vyjadřuje k práci Alexandry Kordové-Petrovičové. Poté autor vyjmenovává hry, které byly na území Jugoslavie od roku 1922 uvedeny. Jde o *Loupežníka*, *R.U.R.*, *Věc Makropulos*, *Bílou nemoc* a *Matku*. Jako důvod, proč nevěnuje pozornost hře bratří Čapků *Ze života hmyzu* uvedl, že jde pouze o jednu profesionální a jednu studentskou inscenaci bez dostupných recenzí (s. 13). To mi ale nesedí s tabulkou na s. 124, podle níž byla tato hra uvedena vícekrát (5x nebo 4x?). Na druhé straně pak dodává, že se bude věnovat i adaptacím prozaických děl Karla Čapka, jeho pohádkám a eseji *Jak vzniká divadelní hra*.

Těžiště práce tvoří pojednání o jmenovaných pěti hrách a následných dramatinizacích. U *R.U.R.* je milé si přečíst, že je to hra „o robotnících“, ale já se překladatelům nedivím, protože tento novotvar se ještě ve světě nevžil. Je otázkou, zda je to chyba a zda to vzali překladatelé z ruštiny, protože i v češtině

se užívá pojem „robotník“. U hry *Věc Makropulos* hledá autor příčiny malého zájmu o tuto hru (hra je prý určena pro velkou scénu a překážkou bylo náboženské cítění na Balkáně) a na s. 38 uvádí velmi konkrétní důvod, proč hru nehráli v Zenici: měli tam prostě hodně hereček a málo herců! Zbývající dvě hry – *Bílá nemoc* a *Matka* - byly uvedeny častěji a určitě to souviselo s dobou kolem druhé světové války. Divadla tu plnila politickou funkci a je zajímavý poznatek, že *Bílá nemoc* měla úspěch v ustašovském Chorvatsku a naopak byla zakazována v Srbsku. A v Novém Sadu musel dokonce režisér F. Delak opustit město! A konečně, jde-li o *Matku*, zde nejhranější hru K. Čapka, její funkce agitky je tu zřetelná. Nejen v oficiálních divadlech, ale i v horách mezi partyzány. Zahirovič se zde dotkl i tématu matky u ostatních autorů a myslím, že by měl být přesnější. Gorkého *Matku* a Vojnovičovu hru *Smrt matky Jugovičů* bych nechal stranou, stejně jako Brechtovu *Matku Kuráž*, zatímco by měl zmínit jeho agitku *Pušky paní Carrarové* z roku 1937, která byla přímou reakcí na občanskou válku ve Španělsku. A z místních bych zdůraznil více hru *Máti* Slovince Mily Kopčiče, protože se hrála u partyzánů spolu se hrou K. Čapka. A konečně u adaptací próz mne zaujal počet inscenací eseje *Jak vzniká divadelní hra*. Tady by se mohli naši divadelníci poučit z inscenace Chorváta Vanča Kljakoviče, v jehož režii byla uvedena pod titulem *Divadelní hodina* více než 600x!

Je nutno říci, že Zahirovič si umí ve své práci klást zajímavé otázky a současně vyvolává i u čtenáře řadu otázek. Jen jako příklad: jak je to s užitím a vnímáním fantastična v Jugoslavii, které je obsaženo prvních hrách Čapka? Na s. 35 uvádí Zahirovič negativní kritiku Bože Lovriče z pražské premiéry *Věci Makropulos* a jeho vtipná věta – „K čemu potřebuje soud od mudrců, když ho obdivují milióny“ – vyvolává otázku o recepci her K. Čapka, a to nejen v Jugoslavii, ale i u nás. Otázka recepce mne zaujala také proto, že za ta léta na území bývalé Jugoslaviie byly hrány i hry F. Langra, po válce P. Kohouta nebo V. Havla, ale že nejčastěji uváděným českým dramatikem zůstává dodnes K. Čapek. A že dokladem zájmu o tohoto autora jsou i nové překlady, na nichž se sám podílel. Tedy jakási renesance dramatika K. Čapka? Chtělo by to trochu rozvést, protože by to bylo zajímavé v kontextu toho, jaký máme my u nás v současnosti vztah k jeho dramatické tvorbě, kde spíše upadá do zapomnění.

Na začátku jsem konstatoval, že práce Hasana Zahiroviče mi připomíná ledovec a když se podíváme na bohaté přílohy – část inspicentské knihy *Bílé nemoci* z roku 1937, repertoár a inscenace her a dramatizací na území Jugoslavie a seznam 800 bibliografických údajů – jsem už přesvědčen, že to skutečně ledovec je.

Práci Hasana Zahiroviče doporučuji ji k obhajobě.

6.5.2015

Hyvnar Jan